

Hallituksen esitys Eduskunnalle kansainvälistä tietoliikennetekokoujärjestöä koskevan (INTELSAT) sopimuksen ja siihen liittyvän toimintasopimuksen muutosten hyväksymisestä sekä laiksi mainittujen sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi kansainvälisen tietoliikennetekokoujärjestön, jäljempänä INTELSAT, sopimuksen ja siihen liittyvän toimintasopimuksen muutokset, jotka hyväksyttiin INTELSATin 25. sopimuspuolten kokouksessa Washingtonissa 13-17 päivänä marraskuuta 2000. Tarkoituksena on, että INTELSATia koskevaa sopimusta muutetaan ja perustetaan Kansainvälinen tietoliikennesatelliittijärjestö, jäljempänä ITSO. Tarkoituksena on, että INTELSATin satelliittijärjestelmän laitteet ja käyttö siirrettäisiin hallitustenväliseltä järjestöltä perustettavaan yhtiöön (Intelsat Ltd), joka aloittaisi toimintansa 18 päivänä heinäkuuta 2001. Yhtiön toimintaa valvoisi jatkossa ITSO sopimuksessa mainittujen periaatteiden

mukaisesti. Sopimukseen liittyvä toimintasopimus lakkaisi uuden sopimuksen tultua voimaan. Tietoliikennesatelliittipalvelujen tarjonnan lisääntynyt kilpailu edellyttää toimintatapaan muutoksia, jotta järjestelmä voisi säilyttää elinkelpoisuutensa markkinoilla ja varmistaa tietoliikennesatelliittijärjestelmien käyttäminen ITSON peruseriaatteiden mukaisesti. Sopimuksen on tarkoitus tulla voimaan 60 päivän kuluttua siitä, kun tallettaja on saanut hyväksymisilmoituksen kahdelta kolmannekselta niistä valtioista, jotka olivat sopimuspuolia sopimuspuolten kokouksen hyväksyessä sopimuksen. Lain voimaantulosta säädettäisiin tasavallan presidentin asetuksella.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja asian valmistelu

1.1. Nykytila

Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen päätöslauselmassa 1721 (XVI) vuonna 1961 lausuttiin muun muassa, että maailman kaikille kansoille tulisi mahdollisimman pian hankkia käytettäväksi tietoliikenneyhteyksiä tekokuiden välityksellä maapallon laajuisesti ilman syrjintää. Päätöslauselmassa tähdennettiin myös Yhdistyneiden Kansakuntien puitteissa tapahtuvan, avaruutta koskevan rauhanomaisen kansainvälisen yhteistyön tärkeyttä. Vuonna 1964 perustettiin väliaikaiselta pohjalta INTELSAT. Satelliitteihin perustuva

tekniikka, joka silloin oli vielä kokeiluasteella, näytti tarjoavan ilmeisiä etuja kaapeliyhteyksiin verrattuna erityisesti valtamerien poikki kulkevia yhteyksiä ajatellen. Otaksuttiin myös, ettei kaapelilähetyksillä ajanoloon pystytä tyydyttämään voimakkaasti kasvavaa mannerten välisten yhteyksien tarvetta. Lisäksi eurooppalaiset valtiot pystyivät näin osallistumaan satelliittien suunnitteluun, rakentamiseen ja käyttämiseen. INTELSATia koskeva sopimus ja siihen liittyvä toimintasopimus avattiin allekirjoitettavaksi 20 päivänä elokuuta 1971. Suomi allekirjoitti sopimukset 15 päivänä joulukuuta 1971. Eduskunta hyväksyi 22 päivänä joulukuuta 1972 kansainvälistä

tietoliikennetekokoujärjestöä koskevan sopimuksen ja siihen liittyvän toimintasopimuksen eduskunnan suostumusta vaativat määräykset. Tasavallan presidentti ratifioi sopimukset ja ratifioimisasiakirja talletettiin Amerikan yhdysvaltojen hallituksen huostaan 17 päivänä tammikuuta 1973. Kansainvälistä tietoliikennetekokoujärjestöä (INTELSAT) koskevan sopimuksen ja siihen liittyvän toimintasopimuksen eräiden määräysten voimaansaattamisesta 9 päivänä helmikuuta 1973 annetun asetuksen (120/1973) mukaan sopimukset tulivat Suomen osalta voimaan 12 päivänä helmikuuta 1973. Asetus INTELSATin erioikeuksista, vapauksista ja vapautuksista tehdyn pöytäkirjan määräysten hyväksymisestä annettiin 12 päivänä kesäkuuta 1981 (411/1981) ja se tuli voimaan 25 päivänä kesäkuuta 1981. Asetus kansainvälistä tietoliikennetekokou-järjestö INTELSATia koskeva toimintasopimuksen muutoksen voimaansaattamisesta (643/1996) annettiin 23 päivänä elokuuta 1996 ja se tuli voimaan 11 päivänä syyskuuta 1996. Toimintasopimus on INTELSATin käytännön toiminnan järjestämiseksi tehty erillinen sopimus, jossa allekirjoittajaosapuolina ovat valtioiden nimeämät operaattorit. Jokainen jäsenvaltio nimeää yhden operaattorin, mutta INTELSATin tarjoamien palveluiden käyttö on vapautettu muun muassa Suomessa vuodesta 1998 lähtien siten, että mikä tahansa operaattori voi olla suoraan INTELSATin asiakas. Kun posti- ja telehallituksesta muodostettiin vuoden 1990 alusta valtion liikelaitos, Posti- ja telalaitos, (laki Posti- ja telalaitoksesta, 748/1989) INTELSATiin liittyvät käyttöoikeudet ja velvoitteet siirrettiin samassa yhteydessä liikelaitokselle. Edelleen posti- ja teletoiminnan yhtiöittämisen yhteydessä (laki Posti- ja telalaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi, 885/1993) satelliittitoiminta siirrettiin perustettavaan yhtiöön. Konsernin sisällä tapahtuneiden järjestelyjen ja nimenmuutosten jälkeen Suomen ilmoittama allekirjoittajaosapuoli on nykyisin Sonera Oyj:n tytäryhtiö Sonera Carrier Networks Ltd. Allekirjoittajaosapuolina toimivien operaattoreiden sijoitusosuudet vaihtelevat vuosittain siten, että kunkin operaattorin sijoitettavan pääoman määrä tarkistetaan vastaamaan edellisen vuoden aikana

tapahtunutta palveluiden käyttöä. Tarkistus tehdään kunkin vuoden maaliskuussa ja muutokset edellisen vuoden arvoon tehdään maksamalla lisää tai saamalla palautusta. Suomen sijoitusosuutta varten, joka oli pienin mahdollinen eli 0,05 % järjestön pääomasta, tarvittava määräraha varattiin posti- ja lennätinhallituksen käyttöön muuttamalla vuoden 1971 talousarviossa liikenneministeriön pääluokan käyttösuunnitelmaa. INTELSATin toiminnan aikana Suomen investointi- ja käyttömaksuosuuden on suorittanut edellä kuvatulla tavalla aluksi valtion organisaationa toiminut virasto ja liikelaitos sekä myöhemmin valtionyhtiö. Soneran sijoitusosuus INTELSATissa on 1,3.2001 tilanteen mukaisesti noin kuusi miljoonaa markkaa eli edelleen 0,05 % koko INTELSATin pääomasta. Soneran maksoi INTELSATin palveluista käyttömaksua vuonna 2000 noin kaksi miljoonaa markkaa. Käyttömaksut ovat yhteyksien purkamisen vuoksi vähenemässä. Sonera välittää satelliittikapasiteettia INTELSATin kautta. Sonera käyttää kapasiteettia kansainvälisiin vuokrajohtoihin ja ulkomaanpuheluiden välittämiseen. Satelliittitoiminnan merkitys Suomelle on vähenemässä, sillä Soneran verkossa esimerkiksi ulkomaanpuheluista satelliitteihin ohjautuu enää alle 1 %. Vastaavanlainen vähentyminen koskee myös muutamia muita Suomessa ulkomaanpuhelutoimintaa harjoittavia operaattoreita. Puheluiden lisäksi satelliittien kautta voidaan välittää TV-kuvaa, mutta tällä hetkellä Soneran tai sen asiakkaiden käyttöön varataan tilapäistä ohjelmansiirtokapasiteettia vain tarvittaessa. Kotimaiset televisioyhtiöt eivät tällä hetkellä käytä INTELSATin palveluita Soneran kautta. Tällä hetkellä INTELSAT käyttää tietoliikennepalveluiden tarjoamiseen 19 satelliittia. Lisäksi 10 uutta satelliittia on tilattu. Valokuitutekniikan kustannustehokkuus on vähentänyt satelliittitietoliikenteen merkitystä. Satelliittitekniikalla voi kuitenkin tulevaisuudessa olla nykyistä enemmän merkitystä myös Suomessa esimerkiksi syrjäseuduilla tapahtuvassa laajakaistajakelussa samanaikaisesti useisiin vastaanottopisteisiin. Merkitystä sillä voi olla myös digitaalisten TV-kanavien jakelussa. INTELSAT on sijoittanut huomattavasti

tulevaisuuteen ja pyrkinyt ottamaan huomioon laajakaistayhteyksien ja internetin kasvun.

Marraskuun 13-17 päivänä 2000 pidetyssä INTELSATin sopimuspuolten kokouksessa päätettiin vuosia kestäneen valmistelun pohjalta, että INTELSATin operatiivinen toiminta siirretään yhtiöön. Yhtiö aloittaisi toimintansa 18 päivänä heinäkuuta 2001. Yhtiön velvollisuutena on huolehtia koko maapallon kattavista tietoliikenneyhteyksistä tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Hallitustenvälinen järjestö, ITSO, valvoisi yhtiön toimintaa. Uusi sopimus korvaa aikaisemman sopimuksen ja toimintasopimus lakkaa uuden sopimuksen tultua voimaan.

Satelliittipalvelujen tarjonnan kasvu edellyttää toiminnalta joustavuutta, jotta järjestelmä säilyttää elinkelpoisuutensa kilpailluilla markkinoilla. Yhtiömuodossa toimiva organisaatio voi reagoida markkinoiden tarpeisiin herkemmin. Suomen kannalta on tärkeätä turvata jatkossakin palveluiden saatavuus. Lisäksi kilpailun lisääntyminen saattaa laskea satelliittiyhteyksien hintaa.

1.2. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä liikenne- ja viestintäministeriössä. Esityksestä on pyydetty lausunnot oikeusministeriöltä, valtionvarainministeriöltä, ulkoasiainministeriöltä ja kauppa- ja

teollisuusministeriöltä. Sonera Oyj:tä on kuultu valmistelun yhteydessä.

2. Esityksen vaikutukset

2.1. Esityksen taloudelliset vaikutukset

INTELSAT omistaa tietoliikennepalvelujen tarjoamiseen tarvittavan avaruussegmentin ja maa-asemat, jotka siirtyvät yhtiöittämisprosessissa Intelsat Ltd -yhtiölle. Suomi on osallistunut rahoitusosuudellaan järjestön toimintaan sen perustamisesta lähtien. Järjestöön liittyvistä velvoitteista on huolehtinut toimintasopimuksen tehnyt sopimuspuolen ilmoittama allekirjoittajaosapuoli, joka Suomen osalta on ollut järjestön toiminnan aikana ensi vaiheessa valtion virasto ja myöhemmin liikelaitos tai valtionyhtiö edellä kuvatulla tavalla. Allekirjoittajaosapuoli on myös saanut hyväkseen järjestön tarjoamat tietoliikennepalvelut.

Koska toiminta on jo yhtiöittämisen yhteydessä kansallisella lainsäädännöllä ja omaisuuden luovutus päätöksillä siirretty liikelaitoksen ja myöhemmin yhtiön tehtäväksi, ei esityksellä ole valtionaloudellisia vaikutuksia.

2.2. Esityksen organisatoriset vaikutukset

Esityksellä ei ole organisaatio- tai henkilöstövaikutuksia.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Sopimuksen muutosten sisältö

Sopimuksen johdanto-osassa todetaan kansainvälisen tietoliikennesatelliittijärjestön alkuperäisen toiminta-ajatus ja tehtävät sekä tarve järjestää järjestön toiminta uudelleen tietoliikennepalveluiden turvaamiseksi kilpailukykyisellä ja kaupallisesti kannattavalla tavalla.

1 artikla. *Määritelmät.* Artiklassa luetellaan sopimuksen keskeiset määritelmät. Sopimuksen, väliaikaisen sopimuksen, erityissopimuksen, sopimuspuolen, avaruussegmentin, yleisten tietoliikennepalvelujen, omaisuuden ja tietoliikenteen määritelmät vastaavat sisällöltään voimassa olevan sopimuksen

vastaavia määritelmiä. Lisäksi sopimukseen sisältyy joukko uusia määritelmiä, jotka liittyvät toiminnan uudelleen järjestelyyn. Tällaisia määritelmiä ovat yhtiö, kaupalliset perusteet, julkista palvelua koskeva sopimus, pääperiaatteet, yhteinen taajuusperintö, maailmanlaajuinen kattavuus ja liitettävyys, syrjimätön pääsy ja välttämättömän yhteyden tarjontavelvoiteasiakkaat.

2 artikla. *ITSON perustaminen.* Artiklan mukaan sopimuspuolet perustavat Kansainvälisen tietoliikennesatelliittijärjestön ITSON.

3 artikla. *ITSON päätarkoitus ja pääperiaatteet.* Artiklan mukaan ITSON tarkoituksena on varmistaa julkisen palvelun

sopimuksen nojalla se, että yhtiö tarjoaa kaupallisin perustein kansainvälisiä tietoliikennepalveluja. ITSON pääperiaatteet ovat maailmanlaajuisen liitettävyyden ja kattavuuden ylläpitäminen, välttämättömän yhteyden tarjontavelvoiteasiakkaiden palveleminen sekä pääsyn järjestäminen yhtiön järjestelmään ilman syrjintää.

4 artikla. *Kotimaiset julkiset tietoliikennepalvelut.* Artiklassa todetaan, mitä seikkoja tulee ottaa huomioon sovellettaessa 3 artiklaa kotimaisiin julkisiin tietoliikennepalveluihin.

5 artikla. *Valvonta.* Artiklan mukaan ITSO valvoo yhtiön toimintaa.

6 artikla. *Oikeushenkilöllisyys.* Artiklan mukaan ITSOlla on oikeudellinen henkilöllisyys ja toimikelpoisuus. Artikla vastaa sisällöltään pääosin voimassa olevan sopimuksen 4 artiklaa.

7 artikla. *Rahoitusta koskevat periaatteet.* Artiklan mukaan ITSOa rahoitetaan 21 artiklassa tarkoitetun kahdentoista vuoden ajan varoilla, joka pidätetään omaisuuden yhtiölle siirtämisen yhteydessä.

8 artikla. *ITSON rakenne.* Artiklan mukaan ITSO koostuu sopimuspuolten yleiskokouksesta sekä kokoukselle vastuullisesta toimeenpanevasta elimestä, jota johtaa pääjohtaja.

9 artikla. *Sopimuspuolten kokous.* Artiklassa luetellaan kokouksen tehtävät. Artikla vastaa pääosin sisällöltään voimassa olevan sopimuksen 7 artiklaa.

10 artikla. *Pääjohtaja.* Artiklassa luetellaan pääjohtajan tehtävät. Sopimuspuolten kokous nimittää pääjohtajan neljäksi vuodeksi. Pääjohtajan tehtävät vastaavat pääosin voimassa olevan sopimuksen 11 artiklassa lueteltuja pääjohtajan tehtäviä. Pääjohtajan on lisäksi valvottava sitä, että yhtiö noudattaa muun muassa palvelujen tarjoamiseen liittyviä pääperiaatteita.

11 artikla. *Sopimuspuolten oikeudet ja velvollisuudet.* Artiklan mukaan sopimuspuolten tulee käyttää tämän sopimuksen mukaisia oikeuksia ja täyttää sen mukaiset velvoitteet täysin sopimuksen johdannossa ja määräyksissä esitettyjen periaatteiden mukaisesti ja niiden edistämiseksi.

12 artikla. *Taajuusjaot.* Artiklassa määrätään sopimuspuolten velvollisuuksista eräissä radiotaajuuksiin liittyvissä asioissa.

13 artikla. *ITSON päämaja, erioikeudet, vapautukset, vapaudet.* Artikla vastaa

sisällöltään pääosin voimassa olevan sopimuksen 15 artiklaa.

14 artikla. *Eroaminen.* Artikla vastaa sisällöltään pääosin voimassa olevan sopimuksen 16 artiklaa.

15 artikla. *Muuttaminen.* Artikla vastaa sisällöltään pääosin voimassa olevan sopimuksen 17 artiklaa.

16 artikla. *Riitojen ratkaiseminen.* Artikla vastaa sisällöltään pääosin voimassa olevan sopimuksen 18 artiklaa.

17 artikla. *Allekirjoittaminen.* Artikla vastaa sisällöltään pääosin voimassa olevan sopimuksen 19 artiklaa.

18 artikla. *Voimaantulo.* Artikla vastaa sisällöltään pääosin voimassa olevan sopimuksen 20 artiklaa.

19 artikla. *Erinäisiä määräyksiä.* Artikla vastaa sisällöltään voimassa olevan sopimuksen 21 artiklaa.

20 artikla. *Tallettaja.* Artikla vastaa sisällöltään pääosin voimassa olevan sopimuksen 22 artiklaa.

21 artikla. *Voimassaolo.* Artiklan mukaan tämä sopimus on voimassa vähintään kaksitoista vuotta siitä päivästä lukien, jolloin ITSON avaruusjärjestelmä siirretään yhtiölle.

2. Sopimuksen liite A

Sopimuksen liitteessä A on määräykset riitojen ratkaisemista koskevista menettelytavoista. Liite vastaa sisällöltään pääosin voimassa olevan liitteen C määräyksiä. Liitteen määräykset on ainoastaan mukautettu siihen, että INTELSAT korvataan ITSOlla.

3. Toimintasopimuksen muutos

Toimintasopimukseen lisätään 23 artikla, jonka c-kohdan mukaan toimintasopimuksen voimassaolo päättyy joko silloin, kun uusi sopimus tulee voimaan tai kun toimintasopimuksen voimassaolo muusta syystä päättyy.

4. Voimaantulo

Sopimus on tarkoitettu tulemaan voimaan 60 päivän kuluttua siitä, kun sopimuksen sopimuspuolista kaksi kolmasosaa on hyväksynyt muutokset. Esitykseen sisältyvä lakiehdotus on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin nyt muutettu

sopimus.

5. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä sisältävät valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet. Sopimuksella perustetaan Kansainvälinen tietoliikennejärjestö ITSO, jonka sopijapuolena on myös Suomi. Sopimukseen sisältyy myös ITSON oikeushenkilöllisyyteen ja rahoitukseen sekä erivapauksiin liittyvät määräykset.

Suomen ilmoittamana toimeenpanevana tahona ja toimintasopimuksen allekirjoittajana on ollut INTELSATin toiminnan aikana aluksi valtion virasto ja myöhemmin valtion liikelaitos sekä valtionyhtiö. Suomen maksusuuden järjestöön on maksanut viime vuosina Sonera Oyj.

Organisaatiomuutokset on saatettu voimaan lailla. INTELSATiin liittyvät oikeudet ja velvoitteet on siirretty organisaatiomuutosten yhteydessä valtioneuvoston päätöksellä.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mukaan valtiosopimuksen määräys on

luettava lainsäädännön alaan muun muassa, jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lainsäädännöksiä siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa annetun säännöksen kanssa tai, jos asiasta on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla (PeVL 11/2000 vp ja PeVL 12/2000 vp).

Lisäksi sopimuksessa on määräyksiä ITSOa koskevista eräistä erioikeuksista, vapauksista ja vapautuksista, jotka sisällöltään vastaavat voimassa olevan sopimuksen määräyksiä. Näiden määräysten hyväksyminen kuuluu vakiintuneen käytännön mukaisesti eduskunnan toimivaltaan.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi Washingtonissa 13-17 marraskuuta 2000 tehdyt Kansainvälisen tietoliikennetekokoujärjestöä (INTELSAT) koskevan sopimuksen ja siihen liittyvän toimintasopimuksen muutokset.

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

Kansainvälistä tietoliikennetekokouj järjestöä (INTELSAT) koskevan sopimuksen ja siihen liittyvän toimintasopimuksen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §	ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.
Washingtonissa 13-17 päivänä marraskuuta 2000 tehdyt Kansainvälistä tietoliikennetekokouj järjestöä (INTELSAT) koskevan sopimuksen ja siihen liittyvän toimintasopimuksen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset	2 § Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Helsingissä 11 päivänä toukokuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Liikenne- ja viestintäministeri *Olli-Pekka Heinonen*